

Klimatkommunernas remissvar

Cirkulär hantering av textil och textilavfall KN2023/03051

Bakgrund

I promemorian lämnas förslag på hur ett EU-direktiv ska implementeras i svensk lagstiftning. 2018 kom ett EU-direktiv (2018/851) som säger att medlemsstaterna ska införa separat insamling för textilier senast 1 januari 2025. Medlemsstaterna ska förebygga avfallsgenerering genom att uppmuntra återanvändning av produkter och genom att inrätta system som främjar reparation och återanvändning, särskilt av vissa produkter, bland annat textilier.

EU-parlamentet har nyligen röstat igenom den nya textilstrategi som skärper kraven på textilindustrin. Strategin innebär hårdare krav på att textilindustrin ska bli mer socialt och miljömässigt hållbar. Bland annat ska producenterna ha ansvar för att textilierna ska kunna repareras, återvinnas och återbrukas. Strategin beräknas påverka 16 olika lagstiftningar inom EU och vissa av lagkraven är redan på gång eller förhandlas, exempelvis ekodesignregler, stärkt konsumenträtt och regler som ska stävja greenwashing. Utredningar om hur ett producentansvar ska utformas kommer också att genomföras, i promemorian skriver författarna om detta och menar att det är bäst för Sverige att vänta in dessa beslut och utforma ett producentansvar i Sverige utifrån EU:s bestämmelser.

I nuläget finns en större textilsorteringsanläggning i Malmö (Siptex) och vi har nåtts av information om att ytterligare anläggningar är på gång på olika platser i Sverige, bland annat Borås. Insamlade textilier kommer till anläggningarna i en fraktion, som sedan sorteras i återanvändningsbart och återvinningsbart. Det är av största vikt att fraktionerna som samlas in är rena.

Promemorians förslag i korthet

Förslagen i promemorian innebär att det införs:

- en förklaring av uttrycket textilavfall
- krav på separat insamling
- krav på utsortering av textilavfall
- krav på att kommunerna ska lämna information för att främja återanvändning

Författningsförändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2025.

Vad innebär förslagen för kommunerna?

Förslagen i promemorian innebär att kommunerna blir skyldiga att se till att textilavfall som är kommunalt avfall samlas in separat från annat avfall. I uttrycket kommunalt avfall ingår inte avfall från grossistverksamheter eller avfall från tillverkning.

Det innebär inte någon reglering av servicenivån. Det blir med andra ord upp till kommunen att bestämma hur insamlingssystemet ska utformas. Det kan för vissa kommuner medföra behov av att ändra avfallstaxan för att finansiera åtgärder för att samla in, transportera och behandla avfallet samt informera.

Det innebär även att kommunen som tillsynsmyndighet får ytterligare uppgifter, men dessa bedöms vara begränsade och kan finansieras med tillsynsavgifter.

Klimatkommunernas synpunkter på förslaget

Enligt promemorian kommer 80 procent av den totala miljö- och klimatpåverkan från svensk klädkonsumtion ifrån produktionen, som kräver resurser i form av råvaror, vatten, energi och kemikalier och orsakar utsläpp till luft, mark och vatten. Klimatkommunerna understryker att det är av **högsta vikt att producenterna tvingas ta ansvar** för textilprodukterna de sätter på marknaden. Vi är kritiska till att producenternas ansvar försummas i det här läget. Kommunerna kan självklart tillsammans med återbruksmarknaden sköta insamlingen av textilier men producenterna bör vara ersättningskyldiga på samma sätt som när det gäller producentansvaret på förpackningar.

Det räcker inte att kommunerna kommunicerar mer för att lösa den här utmaningen - det är helt nödvändigt att ta tag i problemet i producent-änden och se till att de som producerar och säljer kläder också hushåller med råvaror och energi (i enlighet med miljöbalkens bestämmelser). Många kommuner arbetar redan i stor utsträckning med kommunikation om vikten av att hushålla med råvaror och energi, och ser att detta arbete har mycket begränsad effekt. Det finns gott om extremt billiga kläder i handeln, så folk shoppar vidare.

Med det sagt, noterar vi att EU har antagit en textilstrategi och att utredningar om producentansvar väntar de närmaste åren, och är positiva till promemorians förslag om att kommunerna får ansvar för att samla in textilavfall. Konsumtionen av textilier och hanteringen av det avfall som uppstår måste bli mycket bättre ur resurs- och klimatsynpunkt. Det finns väldigt klimatvinster i att öka utsorteringen och återanvändning/återvinning av textil och om ansvaret för insamling läggs på kommunerna kan det "samköras" med dagens insamlingssystem för förpackningar där det är möjligt.

Det är oerhört viktigt att det är **rena fraktioner** som kommer till textilåtervinningsanläggningarna. Vi ser att det kommer att behövas mycket kommunikation från kommunerna för att informera hushåll och verksamheter om att inte slänga trasor med kemikalier med mera i textilinsamlingen. Vi tycker inte heller att det framgår med tillräcklig tydlighet om "allt ska blandas" (hela kläder och textilavfall) eller inte. Att blanda återanvändningsbara plagg med avfall förefaller vara ett dåligt hanterande av resurser. Promemorian beskriver att textil som hushåll eller andra lämnar ifrån sig med avsikt att de ska användas igen, inte är avfall och inte omfattas av avfallslagstiftningen, men konstaterar samtidigt att det finns en risk att textil som kan återanvändas lämnas som avfall, om det är enkelt.

Mot bakgrund av den senaste tidens reportage i media om klädbranschens smutsiga baksida, är det mycket viktigt att kommunerna har kunskap om och kan lita på vad som händer med textilavfallet när det samlats in och skickats vidare. Vi vill inte bidra till att det insamlade avfallet dumpas i länder långt bort och orsakar miljö- och hälsoproblem där.

Det är viktigt att kommunikationen som syftar till att främja återanvändningen tar ett **helhetsgrepp** om textiliers klimatpåverkan och vikten av att gå till mer hållbara konsumtionsmönster. Men detta räcker inte ensamt som åtgärd - utan behöver kompletteras med styrmedel som tvingar producenterna att ta ansvar (se ovan).

Konsumentverket lyfter i sitt remissvar att det är angeläget med åtgärder som verkligen gör det mer attraktivt för konsumenter att köpa färre nyproducerade kläder och andra textilier, och i stället reparera, köpa begagnat, hyra etcetera. Detta anser Klimatkommunerna också är helt nödvändigt för att på allvar komma åt textilkonsumtionens miljöpåverkan.

Kommunikation från kommun kan bidra till att fastighetsägare också upplåter utrymme i närheten av sina miljörum, dvs frivillig fastighetsnära insamling. Både Emmaus och Human Bridge (de båda aktörerna som är seriösa hanterare av insamlad textil, dvs både återanvändning och materialåtervinning) har FNI-koncept. Detta har skett i bland annat Eskilstuna.

Klimatkommunerna menar även att det bör stå uttryckligen i lagtexten att kommuner ska vidta **åtgärder för att minska transporternas klimatpåverkan**, när de ordnar transport av textilierna till textilsorteringsanläggningarna.

I EU direktivet nämns att återanvändning samt **reparationer** ska förespråkas, men i promemorian nämns inte att kommunernas kommunikation ska omfatta reparationer, bara återanvändning. Regeringen tog nyligen initiativ till en momshöjning på reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne från 6 till 12 procent. Riksdagen röstade igenom momshöjningen, som började gälla den 1 april 2023. I ljuset av bestämmelserna i EU-direktivet är det rimligt att frågan omprövas - att uppmuntra människor och verksamheter till att välja att reparera när det går blir lättare om det går att köpa dessa tjänster till ett fördelaktigt pris. Promemorian skriver en sak om reparationer – att de kan skapa/gynna arbetstillfällen i form av fler skrädderier och klädverkstäder. Detta bedömer Klimatkommunerna vara en eftersträvansvärd effekt, därför efterlyser vi ett resonemang om incitament som kan få fler att välja att reparera.

Om Klimatkommunerna

Klimatkommunerna är en förening med 50 kommuner och en region som medlemmar. Medlemmarnas klimatarbete ligger i framkant i Sverige och världen, med tuffa klimat- och energimål och ambitiösa åtgärder. Klimatkommunernas övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och spridning av goda exempel.

För styrelsen
Evelina Fahleson, ordförande i Klimatkommunerna